

Η Κύπρος σήμερα χρειάζεται ένα Γκάντι - ένα Μαντέλα

ΤΑΣΟΥΛΑ ΧΑΤΖΗΤΟΦΗ: Ο δρόμος που ακολουθούμε δεν οδηγεί πουθενά και δημιουργεί εφιάλτες

Τα τραύματα και οι πληγές της εισβολής δεν έχουν κλείσει παρά το γεγονός ότι έχουν περάσει σαράντα χρόνια, επιστημαίνονται η Τασούλα Χατζητοφή, πρώην πρόεδρος της Κύπρου στη Χάγη, τέως εκπρόσωπος της Εκκλησίας για την Πολιτιστική Κληρονομιά και ιδρυτής του Ιδρύματος «Walk of Truth» με έδρα τη Χάγη. Η ίδια τονίζει πως αν δεν αρχίσουμε να συγχωρούμε ο ένας τον άλλο για όλα που συνέβησαν πριν και μετά το 1974, δεν μπορούμε να πάμε ένα βήμα παρακάτω. Πιστεύει πως ο δρόμος που ακολουθούμε όχι μόνο δεν καταλήγει πουθενά αλλά δημιουργεί εφιάλτες. Τονίζει ότι η ένταξή μας στη μεγάλη ευρωπαϊκή οικογένεια από το 2004 επιτρέπει σε όλους μας σήμερα να σκεφτούμε ωριμότερα, αλλά για να πετύχουμε πρέπει να αγαπήσουμε την Κύπρο πάνω από οτιδήποτε άλλο. Πιστεύει ότι ο κυπριακός λαός θα αναγκαστεί να αποδεχτεί μια λύση χωρίς δικαιοσύνη και χωρίς απολογίες από όποιους μας έφεραν σε αυτή την κατάσταση.

-Σαράντα χρόνια εισβολής και κατοχής, τι σκέψεις κυριαρχούν; Μετά από σαράντα χρόνια έχουν στεγνώσει τα δικά μου δάκρυα. Έχω την εντύπωση ότι σήμερα οφείλουμε λιγότερο συναισθηματικά και περισσότερο ορθολογικά να επαναποθετηθούμε στο Κυπριακό. Το Κυπριακό χρειάζεται αναθεώρηση και επαναποθέτηση γιατί μετά από σαράντα χρόνια θα πρέπει να καταλάβουμε ότι ο δρόμος που ακολουθούμε όχι μόνο δεν καταλήγει πουθενά αλλά δημιουργεί εφιάλτες. Τα τελευταία 40 χρόνια οι άμεσα ενδιαφερόμενοι στο Κυπριακό δεν κατάφεραν να συζητήσουν ποτέ σοβαρά μεταξύ τους. Αυτό δείχνει τεράστια ανωριμότητα.

-Γιατί το λέτε αυτό; Έλληνες και Τούρκοι συνυπάρ-

Εάν δεν αρχίσουμε να συγχωρούμε ο ένας τον άλλο για όλα που συνέβησαν πριν και μετά το 1974 δεν μπορούμε να πάμε ένα βήμα παρακάτω

χουν σε αυτό τον τόπο τα τελευταία 500 χρόνια και μεταξύ τους ως «συμπαιριώτες» δεν είχαν σοβαρά προβλήματα συμβίωσης και συνεργασίας. Τα πραγματικά προβλήματα ξεκίνησαν όταν κλήθηκαν να αυτοκυβερνηθούν μέσα από το σύνταγμα του 1960, το οποίο μας χώρισε σε Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους, σε χριστιανούς και μουσουλμάνους. Το πρόβλημα για τους Ελληνοκύπριους στη δεκαετία του 1960 ήταν η συναισθηματική τους εξάρτηση από τη μητέρα πατρίδα και το ίδιο συμβαίνει με τους Τουρκοκύπριους. Νομίζω ότι η ένταξη όλων μας στην μεγάλη ευρωπαϊκή οικογένεια από το 2004 επιτρέπει σε όλους μας σήμερα να σκεφτούμε ωριμότερα. Και για να το πετύχουμε πρέπει να αγαπήσουμε την Κύπρο πάνω από οτιδήποτε άλλο. Η ΕΕ σήμερα με όλες τις αδυναμίες της, κυρίως σε θέματα οικονομίας, έχει κατορθώσει να διασφαλίσει την ειρήνη στο έδαφος της λειτουργώντας σε ένα δημοκρατικό πλαίσιο το οποίο της επιτρέπει να ελπίζει πάντα προς το καλύτερο. Αυτό χρειαζόμαστε κι εμείς σήμερα στην Κύπρο. Η ειρήνη όμως δεν μπορεί να σταθεί πάνω στο όδο. Ήταν τόσο λάθος ο Αριστοτέλης που αποκαλεί τη δικαιοσύνη κόρη της Ειρήνης; Πρώτα να μιλήσουμε για τις αδικίες που έγιναν και νιώθουμε. Μόνο έτσι θα μπορούμε να ξαναχτίσουμε μαζί. Σε διαφορετική περίπτωση ίσως χρειαστεί να θρηνώσουμε ξανά νεκρούς. Παρακολουθώ με αγωνία τις εξελίξεις στη Γάζα και πραγματικά τρέμω με την ιδέα η Κύπρος να ζήσει ξανά τα γεγονότα του 1963 και του 1974. Μπορεί ένας λαός να έχει μακροπρόθεσμη ειρήνη χωρίς Δικαιοσύνη; Μπορεί ένας λαός να συγχωρεί χωρίς «απολογία»; Η Τουρκία δεν είναι Γερμανία και πονώ σκεπτόμενη ότι ο κυπριακός λαός θα αναγκαστεί να αποδεχτεί μια λύση χωρίς Δικαιοσύνη και χωρίς απολογίες από όποιους μας έφεραν εδώ.

-Τα σαράντα χρόνια συνέπνευσαν με την κηδεία του Γιαννάκη Λιασά στην Αγία Τριάδα, γυρίζετε πολύ καλά την αδεληρή του Τούλα. Η οικογένεια Λιασά είναι πραγματικά ήρωες και η κηδεία έδειξε όλο το φάσμα της τραγωδίας της Κύπρου. Εγκλωβισμένοι γονείς, σαράντα χρόνια να περιμένουν τον αγνοούμενο γιο τους, η κόρη πρώτα εγκλωβισμένη και μετά ξεντεμένη. Ο μοναδικός γιος και αδελφός αγνοούμενος. Επιστρέφει σπίτι του μετά από σαράντα χρόνια, σε ένα ξύλινο κουτί. Όμως η θετικότητα των γο-

I want to go Home!

I am no ghost!
Open the Ghost City of
Famagusta, Cyprus!

A refugee from Famagusta

ΦΩΤΟ: KATHY BARRETT

Το πρόβλημα είμαστε εμείς οι ίδιοι, ο ίδιος ο εαυτός μας

-Είναι μέσα σε αυτό το σκεπτικό που νιώσατε την ανάγκη να δημιουργήσετε μια πλατφόρμα πολιτιστικού διαλόγου και σεβασμού, το Walk of Truth; Η λύση στα προβλήματα διαμορφώνεται από τον κόσμο. Φάνονας τη δική μου αλήθεια πήγα στην Τουρκία να μελετήσω τους Τούρκους, να καταλάβω τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και το πώς αυτή η χώρα αντιμετωπίζει τις μειονότητες. Κατάλαβα πάρα πολλά. Κατάλαβα πώς εμείς χαρακτηριζόμαστε και διαχωρίζουμε τον ελληνοκύπριο και πώς οι Τούρκοι της Τουρκίας αντιμετωπίζουν τους Τουρκοκύπριους και τους Τούρκους της Θράκης. Κατέληξα στο συμπέρασμα ότι η αλλαγή ξεκινά από μέσα μας. Χρειάζεται αυτοκριτική, ατομικά και μετά συλλογικά για να έρθει καλύτερη μέρα. Εμείς πάντοτε

κοιτάμε να βρούμε τους φταίτες, που σίγουρα υπάρχουν, όμως το πρόβλημα αυτή την στιγμή είναι άλλο. Το πρόβλημα είμαστε εμείς οι ίδιοι, ο ίδιος ο εαυτός μας. Και οι ξένοι μας εκμεταλλεύονται γιατί ξέρουν ότι είμαστε αυτοκαταστροφικοί και δεν χρειαζόμαστε τους άλλους για να «παγωθούμε». Οφείλουμε να μελετήσουμε το παρελθόν σαν μάθημα. Είναι καιρός να θάψουμε τα φαντάσματα γύρω μας. Η αρχή μπορεί να γίνει με τα κομπάρια. Περπατούσε σε αυτά και θυμωμένοι τους προγόνους μας ίσως μπορούσαμε να βυθιστούμε στις σκέψεις μας για το πώς μονοιασμένοι προχωρούμε παρακάτω, γιατί χωρίς να συγχωρήσουμε τον εαυτό μας για τον ρόλο μας στην ιστορία είμαστε και ανίκανοι να συγχωρήσουμε τους άλλους.

νιών του, να ευχαριστούν τον Θεό που επέστρεψε το παιδί τους έστω και νεκρό, πρέπει να προβληματίζονται και ειδικά τους πολιτικούς. Μια από τις μεγαλύτερες θλίψεις μου είναι το γεγονός ότι κατάλαβα ότι και εγώ θα κηδεύω τους γονείς μου πριν τους πάρω σπίτι τους. Τα ψυχολογικά προβλήματα που βιώνει ο κυπριακός λαός είναι τεράστια και ποτέ δεν είχαμε ψυχολογική στήριξη μετά τον πόλεμο. Πρόσφυγες, αγνοούμενοι, εγκλωβισμένοι, βιασμένες γυναίκες, αιχμάλωτοι. Πολλοί από αυτούς είναι ακόμα δίπλα μας και υποφέρουν μέχρι σήμερα. Είναι απίστευτο πόσο άνθρωποι καταναλώνουν ψυχοφάρμακα. Τα τραύματα και οι πληγές δεν έχουν κλείσει παρά το γεγονός ότι έχουν περάσει σαράντα χρόνια. Όμως εάν δεν αρχίσουμε να συγχωρούμε ο ένας τον άλλο για όλα όσα συνέβησαν πριν και μετά το 1974 δεν μπορούμε να πάμε ένα βήμα παρακάτω, παρά θα συνεχίσουμε να είμαστε εγκλωβισμένοι στα δικά μας αδιέξοδα. ΕΟΚΑ, μακαριακοί, του «να» και του «όχι», μουσουλμάνοι και χριστιανοί, θα πρέπει πρώτα από όλα να τα βρούμε με τους εαυτούς μας και να μπορούμε να κλάψουμε όλοι μαζί στην μαύρη επέτειο της δεύτερης εισβολής που πλησιάζει, για το κατάντημά μας.

-Πήγατε στα κατεχόμενα για πρώτη φορά πέρσι το καλοκαίρι και έκτοτε γυρίζετε συχνά εκεί και ειδικά στο Βαρώσι; Είμαι γυναίκα που δεν μπορώ να δεχτώ τιμές χωρίς να δεχτώ και ευθύνες. Δεν μπορούσα να αντικρύσω το Βαρώσι χωρίς να νιώθω

έτοιμη να βοηθήσω, να κάνω κάτι ουσιαστικό για τον τόπο μου. Όπως ξέρετε, από το 1999 έπιπα να είμαι επίτιμη πρόεδρος και δεν είχα ένα επίσημο ρόλο, έστω και επίτιμο για να μπορώ να προσφέρω. Δημιουργώντας το ίδρυμα Walk of Truth δημιούργησα την πλατφόρμα για να μπορώ να προσφέρω. Μέσω του ιδρύματος είμαι έτοιμη να προσφέρω ανεξάρτητα πλέον. Ξέρετε, πρώτα από όλα δεν ήμουν έτοιμη εγώ η ίδια συναισθηματικά να αντικρύσω το παρελθόν μου, να ξαναχτίσω τις αναμνήσεις του πολέμου, τους βομβαρδισμούς, τις σειρήνες, τους σκοτωμούς. Δεν μπορούσα να ξανασκεφτώ όλα τα αγαπημένα μου πρόσωπα όταν έφυγαν από την Κύπρο το 1976, τις τελευταίες μου αναμνήσεις... τον φόβο, τον τρόμο της εισβολής και της προσφυγιάς. Οι μόνες μου θετικές αναμνήσεις από την Κύπρο είναι η ζωή μου στο Βαρώσι, στο χωριό του παππού μου τις Μάντρες, τα Σαββατοκύριακα στη Δερύνεια. Φέρνοντας πίσω τους θησαυρούς εκτός του ήταν ένας τρόπος να κερδίσω από αυτούς που πήραν την παιδική μου ηλικία, ήθελα τόσο πολύ να χαρίσω ένα χαμόγελο στον κάθε Κύπριο. Ο Τέως Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Α' ήταν πάντα στο πλευρό μου και κάθε φορά που έφερα ένα θησαυρό πίσω στην πατρίδα, τον τοποθετούσαμε στον Άγιο Ιωάννη για προσκύνημα. Εκείνος και εγώ στεκόμασταν έξω από το συνοδικό και παρακολουθούσαμε τον κόσμο για όρες που ερχόταν για προσκύνημα. Κανένα αξίωμα και καμιά περιουσία δεν θα

μπορούσε να μου δώσει μεγαλύτερη ικανοποίηση. **-Όταν ρωπήθηκε τι ήταν εκείνο που σας ώθησε να μπειτε στον δύσκολο και επικίνδυνο αγώνα διεκδίκησης των κλεμμένων θησαυρών, είπατε απλά «γιατί είμαι μια Βαρωσιώτου». Τι νιώθετε όταν πηλασάτε την περιφέρεια εκεί στην παραλία του Βαρωσίου;** Έφτασα στην Αμμοχώστο πέρσι τον Ιούλιο, έξω από την περιφραγμένη πόλη όπου βρίσκεται το πατρικό μου. Έπρεπε να μπω στο νερό μέχρι τη μέση για να δω την πόλη καθαρά, πίσω από το συρματόπλεγμα. Δεν σταμάτησα να σκεφτώ ότι ήμουν ντυμένη και περπατούσα μαγεμένη να δω όσο πιο πολύ από την πόλη μου, την πόλη φάντασμα. Εκεί, στα νερά της Αμμοχώστου άφρασα τα δάκρυά μου να κυλήσουν, τα οποία κρατούσα 39 χρόνια. Ήταν συγκλονιστικό αλλά και λυτρωτικό για μένα. Δεν έχω θυμό πια αλλά ούτε και φόβο, παρά μόνο μια τεράστια επιθυμία και θέληση για ειρήνη στην Κύπρο. Ναι θέλω να πάω σπίτι μου, όσο ρομαντικό και να ακούγεται αυτό. Δυστυχώς και δεν θέλω να υποτιμήσω τα αισθήματα κανενός, κάποιος που δεν έχει χάσει το σπίτι του είναι δύσκολο να με καταλάβει. **-Τι σημαίνει για σας σπίτι, «I want to go home, I am no ghost» το slogan που συνοδεύει μια φωτογραφία σας έξω από την κλειστή περιοχή της Αμμοχώστου.** Σπίτι είναι ο τόπος που γεννήθηκε και μεγάλωσα, είναι οι παιδικό μου φίλοι, οι αναμνήσεις μου, τα παιδικά μου χρόνια. Αυτό το μήνυμα

θέλω να στείλω σε όλους, ότι δεν έχω την ελευθερία να πάω σπίτι μου. Εάν διασταυρώσω τη γραμμή, θα με εκτελέσουν οι Τούρκοι. Όσα Λεφτά και να κάνω, όσο ψηλά και να φτάσω, όσους τίτλους και να αποκτήσω, ξέρω μόνο ότι είμαι μια Βαρωσιώτου από την οδό Εσπερίδων 41 και μέχρι την τελευταία μου πνοή θα πολεμώ για το δικαίωμα του κάθε πρόσφυγα να έχει την επιλογή να πάει σπίτι του. Είναι η βασικότερη αρχή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Και αυτό μου στερείται από την Τουρκία. Ο Μάρτιν Λούθερ Κινγκ μίλησε για την χρεοκοπία της Τράπεζας της Δικαιοσύνης και φοβάμαι ότι εμείς, ο κόσμος της Κύπρου βιώνει το αποτέλεσμα αυτής της χρεοκοπίας στην οποία προστέθηκε και η οικονομική χρεοκοπία. Παρακολουθώ τη διεθνή κοινότητα να μας προτείνει λύσεις που παραβιάζουν τα ανθρωπίνια δικαιώματα και τους δικούς μας πολιτικούς να εκμεταλλεύονται τον διακαή πόθο των ανθρώπων να επιστρέψουν στα σπίτια τους. Κάθε λύση που μας πρότείνουν είναι στριγγιμένη σε εθνικό και θρησκευτικό διαχωρισμό, κάτι το οποίο μας δημιουργεί διπλές ταυτότητες και διπλούς εθνικούς δεσμούς και δύο διαφορετικές μητέρες. Ο καλός πολιτικός είναι αυτός που μπορεί να δει όλες τις παραμέτρους ενός προβλήματος. Ο γνήσιος όμως είναι αυτός που δημιουργεί νέες προοπτικές και είναι αυτό που χρειάζεται η Κύπρος. Ο Γκάντι και ο Νέλσον Μαντέλα είναι παραδείγματα γνήτων και η Κύπρος μας, χρειάζεται ένα Γκάντι σήμερα.

Αν το θέλει ο Ερντογάν μπορεί να λύσει το Κυπριακό

-Ποια πράγματα νιώθετε ότι μειώνουν την προσπάθεια ενός ουσιαστικού διαλόγου που θα οδηγήσει στη λύση του Κυπριακού; Η τουρκική σημαία στον Πενταδάκτυλο. Πώς δέχονται οι πολιτικοί μας να συζητούν και να διαπραγματεύονται το Κυπριακό όταν καθημερινά βιώνουμε την ταπεινότητα; Πώς μπορούμε να μιλούμε για δημοκρατία της Κύπρου όταν ξεκάθαρα στην καθημερινότητα το μήνυμα είναι «η μισή Κύπρος είναι τουρκική»; Γιατί άλλο είναι τι μας λένε οι πολιτικοί οι οποίοι μπαίνουν στη συζήτηση των διαπραγματεύσεων και άλλο τα μηνύματα που στέλνονται στον κόσμο. Διάλογο κάνει κανείς όταν υπάρχει σεβασμός των πλευρών. Γιατί συνομιλούμε σαράντα χρόνια με τα αδέρφια μας, τους Τουρκοκύπριους, όταν το πρόβλημα είναι η Τουρκία; Γιατί επιτρέψαμε στη διεθνή κοινότητα να νιώθει ότι, μιλάμε μεταξύ μας θα τα βρούμε, αφού εμείς ξέρουμε πολύ καλά ότι δεν γίνεται. Όταν διαπραγματευτεί κανείς, χρειάζεται να δημιουργεί ένα κλίμα και τις συνθήκες για συμφωνία. Όταν εμείς φάσκουμε και αντιφάσκουμε με τις κινήσεις μας πώς να γνωρίζει ο ξένος τι λύση θέλουμε και τι λύση να μας δώσει; Θέμα αρχών λοιπόν,

αυτό με ενοχλεί. **-Και η κλειστή περιοχή της Αμμοχώστου;** Αυτό είναι μια τεράστια πληγή για όλους και πρώτα από όλα για το παγκόσμιο σύστημα αξιών, δικαιωμάτων και Δικαιοσύνης. Η κλειστή πόλη της Αμμοχώστου υπάγεται σε διαφορετικά νομικά και πολιτικά κωλύματα από τις άλλες περιοχές. Στην κλειστή Αμμοχώστο δεν ζούσαν Τουρκοκύπριοι πριν το 1974, άρα δεν υπάρχει κάτι που να συζητήσουμε με τους Τουρκοκύπριους όσον αφορά το άνοιγμά της. Η κλειστή Αμμοχώστου είναι μια περιοχή την οποία η Τουρκία κρατά όμπρο μαζί με τις 65 χιλιάδες κατοίκους της, στους οποίους απαγορεύει να επιστρέψουν σπίτι τους. Μήπως δεν θα έπρεπε να οδηγήσουμε την Τουρκία στο διεθνές δικαστήριο ανθρωπίνων δικαιωμάτων αφού στερεί στους κατοίκους της το δικαίωμα της επιστροφής, τους στερεί το δικαίωμα να προσευχηθούν στους ναούς της. Με αυτό τον τρόπο το Κυπριακό πρόβλημα θα αναβαθμιζόταν από δικονομικό σε παγκόσμιο

καθώς με το Βαρώσι φαίνεται ξεκάθαρα ότι η Τουρκία έχει καταλυτικό ρόλο και ευθύνη. Αντί αυτού συζητούμε και την κλειστή περιοχή όπως για την υπόλοιπη κατεχόμενη Κύπρο που στο τέλος θα καταλήξει και αυτή «συνεταιρική». **►Τεράστια πληγή η περίκλειστη πόλη της Αμμοχώστου** **►Να τα βρούμε πρώτα μεταξύ μας** **►**Είμαι γυναίκα που δεν μπορώ να δεχτώ τιμές χωρίς να δεχτώ και ευθύνες. Δεν μπορούσα να αντικρύσω το Βαρώσι χωρίς να νιώθω

έτοιμη να βοηθήσω, να κάνω κάτι ουσιαστικό για τον τόπο μου. Όπως ξέρετε, από το 1999 έπιπα να είμαι επίτιμη πρόεδρος και δεν είχα ένα επίσημο ρόλο, έστω και επίτιμο για να μπορώ να προσφέρω. Δημιουργώντας το ίδρυμα Walk of Truth δημιούργησα την πλατφόρμα για να μπορώ να προσφέρω. Μέσω του ιδρύματος είμαι έτοιμη να προσφέρω ανεξάρτητα πλέον. Ξέρετε, πρώτα από όλα δεν ήμουν έτοιμη εγώ η ίδια συναισθηματικά να αντικρύσω το παρελθόν μου, να ξαναχτίσω τις αναμνήσεις του πολέμου, τους βομβαρδισμούς, τις σειρήνες, τους σκοτωμούς. Δεν μπορούσα να ξανασκεφτώ όλα τα αγαπημένα μου πρόσωπα όταν έφυγαν από την Κύπρο το 1976, τις τελευταίες μου αναμνήσεις... τον φόβο, τον τρόμο της εισβολής και της προσφυγιάς. Οι μόνες μου θετικές αναμνήσεις από την Κύπρο είναι η ζωή μου στο Βαρώσι, στο χωριό του παππού μου τις Μάντρες, τα Σαββατοκύριακα στη Δερύνεια. Φέρνοντας πίσω τους θησαυρούς εκτός του ήταν ένας τρόπος να κερδίσω από αυτούς που πήραν την παιδική μου ηλικία, ήθελα τόσο πολύ να χαρίσω ένα χαμόγελο στον κάθε Κύπριο. Ο Τέως Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Α' ήταν πάντα στο πλευρό μου και κάθε φορά που έφερα ένα θησαυρό πίσω στην πατρίδα, τον τοποθετούσαμε στον Άγιο Ιωάννη για προσκύνημα. Εκείνος και εγώ στεκόμασταν έξω από το συνοδικό και παρακολουθούσαμε τον κόσμο για όρες που ερχόταν για προσκύνημα. Κανένα αξίωμα και καμιά περιουσία δεν θα

